

ROK 2021- ROKIEM KONSTYTUCJI 3 MAJA.

Konstytucja 3 maja - ustawa zasadnicza (rządowa) uchwalona 3 maja 1791 roku regulująca ustrój prawny Rzeczypospolitej Obojga Narodów (tak wtedy nazywało się nasze państwo). Konstytucja 3 maja była pierwszą w Europie nowoczesną, spisaną konstytucją i drugą na świecie (pierwszą była amerykańska w 1787r.) Uchwalenie tego dokumentu uważa się za jedno z najważniejszych wydarzeń w historii Polski. Dziś dzień 3 maja jest polskim świętem państwowym.

Konstytucja to najważniejszy akt prawny w państwie, stanowi zbiór podstawowych zasad działania państwa. To tak jak w domu każdy ma swoje obowiązki, wiadomo kto rządzi, czasami grafik obowiązków jest spisany (tak jak konstytucja) i wisi np. na lodówce.

W przygotowaniu Konstytucji największą rolę odegrał **Stanisław August Poniatowski** (Król Rzeczypospolitej), **Stanisław Małachowski** (marszałek sejmu), **Ignacy Potocki** i **Hugo Kołłątaj**.

NAJWAŻNIEJSZE POSTANOWIENIA KONSTYTUCJI 3 MAJA:

- 1/ Zniesiono *liberum veto* i wprowadzono głosowania na sejmie większością głosów.**
- 2/ Wprowadzono trójpodział władzy:**
  - na **władzę ustawodawczą - najwyższą** (czyli to jest tak jak mama mówi kto co w domu ma robić),
  - wykonawczą** (dzieci wykonują polecenia np. robią zakupy, odrabiają lekcje)

-sądowniczą (jak jest kłótnia między dziećmi to tata decyduje kto miał rację i jak to ma się skończyć, ale nie może rozstrzygać mama bo dawała polecenia, ani dzieci bo miały wykonać te polecenia)

3/ Dopuszczenie mieszczan do urzędów w państwie i zezwolenie im na nabywanie majątków ziemskich (do tej pory mogła tylko szlachta)

4/ Obietnica wzięcia chłopów pod opiekę państwa i prawa

5/ likwidacja wolnej elekcji, ustanowienie monarchii dziedzicznej
(czyli dzieci króla miały rządzić)

Władza ustawodawcza-najwyższa, składała się dwuizbowego sejmu : senatu i izby poselskiej. Na posłów wybierano tylko szlachtę posiadającą majątki (ci bez majątków zwani "gołotą" byli bardziej przekupni)

Władza wykonawcza – powołano Straż Praw złożoną z króla i odpowiedzialnych przed sejmem ministrów.

Niezależne sądy – władza sądownicza nie może być sprawowana ani przez władzę wykonawczą ani przez władzę ustawodawczą.

Wprowadzenie trójpodziału władzy spowodowało, że Rzeczypospolita stała się nowoczesną monarchią parlamentarną zwaną **monarchią konstytucyjną**.

***Liberum veto* znaczy „nie pozwalam”**. Każdy szlachcic mógł podczas obrad sejmu powiedzieć *liberum veto*. Zrywał tym samym obrady i wszystkie podjęte uchwały stawały się nieważne. To tak jakby dzieci w klasie jechały na wycieczkę, a w trakcie wchodzenia do autokaru jedno dziecko powiedziało „nie pozwalam” i wszyscy musieliby wrócić do szkoły. Nie można było obradować w takich warunkach.

Dlatego król Stanisław August Poniatowski wykorzystując fakt prowadzenia przez Rosję wojny z Turcją zwołał w **1788** roku sejm **skonfederowany** (czyli nie obowiązywało *liberum veto*, uchwały podejmowano większością głosów). Sejm wprowadził szereg reform, w tym Konstytucję, a ponieważ obradował 4 lata, aż do 1792. dlatego

nazywany jest **Sejmem Czteroletnim**, lub ze względu na wagę zmian jakich dokonał w ustroju państwa – **Sejmem Wielkim**.

RYS HISTORYCZNY:

Sytuacja Rzeczypospolitej w połowie XVIII wieku była trudna, ponieważ była wyniszczona przez wojny i wewnętrzne spory tak, że skarb państwa świecił pustkami, brakowało pieniędzy na wojsko, a władze państwowe były bardzo słabe. Taką sytuację wykorzystali potężni sąsiedzi – **Rosja, Australia i Prusy**. **W 1772** roku władcy tych krajów dokonali **I rozbioru Polski** – zagarnęli część ziem polskich i przyłączyli te obszary do swoich państw.

Ponieważ król zdawał sobie sprawę z grożących ojczyźnie niebezpieczeństw, dlatego wraz z grupą patriotów podejmował kolejne

próby naprawy państwa. Największym dokonaniem monarchy i jego zwolenników było uchwalenie konstytucji w dniu **3 maja 1791 roku**. Dokument ten wprowadzał bardzo nowoczesną jak na tamte czasy rozwiązania – wzmacniał władze państwowe i porządkował ich działania. Sąsiednie mocarstwa nie zamierzały jednak pogodzić się z wprowadzonymi w Polsce reformami. Przeciw zmianom opowiadała się też część polskiej szlachty. Rosyjskie wojska – współpracujące z polskimi zdrajcami – najechały Rzeczypospolitą. Mimo bohaterskiej postawy polska armia musiała skapitulować. Rządy w kraju przejęli podporządkowani Rosji zdrajcy. Konstytucja 3 maja została zawieszona, a **Rosja i Prusy dokonały II rozbioru Polski w 1793 roku**, odrywając od Rzeczypospolitej kolejne terytoria.

TWÓRCY KONSTYTUCJI:

Stanisław August Poniatowski –król Polski w latach **1764–1795**, ostatni władca **Rzeczypospolitej Obojga Narodów**.

Stanisław Małachowski –marszałek sejmu, pochodził z rodziny magnackiej, reformator,

Ignacy Potocki – reformator, potomek rodziny magnackiej, ukończył *Collegium Novum* – uczelnię dla elit.

Hogo Kołłątaj –jeden z najważniejszych postaci Komisji Edukacji Narodowej, kapłan, starannie wykształcony szlachcic, reformator.

Reformator to ktoś kto wprowadza nowe przepisy, zasadniczo różniące się od dotychczasowych.

KRÓL STANISŁAW AUGUST PONIATOWSKI:

1/ Powołał **Szkołę Rycerską** – by kształciła obywateli, którzy mieli w przyszłości pokierować krajem, dzięki pomocy państwa naukę mogli pobierać mniej zamożni szlachcice. Oprócz przedmiotów wojskowych uczniowie poznawali języki obce, przyrodę, matematykę i geografię, co było wówczas nowością.

2/ Powołał **Komisję Edukacji Narodowej** (w 1773) dla nadzorowania wszystkich szkół w Rzeczypospolitej i ich reformowania. To pierwsza tego typu instytucja w Europie i pierwsze w dziejach Polski ministerstwo edukacji.

3/ Roztaczał opiekę nad ludźmi nauki i sztuki (czyli też finansową) Spotykał się z nimi podczas tak zwanych **obiadów czwartkowych**.

4/ Przebudował Zamek Królewski i wzniósł Łazienki Królewskie w Warszawie.